

Eindnotitie regie R&D OAB-programma

Utrecht, juli 2024

Heleen Versteegen

Ton Klein

Inhoud

Inleiding.....	3
1 Beschrijving en evaluatie onderdelen R&D OAB-programma	3
1.1 Beschrijving R&D OAB-programma.....	3
1.2 Regisseurs, team R&D OAB-programma en governance.....	4
1.3 Contentontwikkeling: themapagina's, podcasts en leidraden	7
1.4 Ambassadeurs	9
1.5 Werkplaatsen onderwijsonderzoek voor onderwijskansen in basisonderwijs	10
1.6 Onderzoeksprogramma	11
2 Borging opbrengsten R&D OAB-programma	12
2.1 Wat heb je gemerkt van het R&D OAB-programma?	12
2.2 Moeten we aandacht blijven houden voor onderwijsachterstandenbeleid?	13
2.3 Moeten we aandacht blijven houden voor evidence informed werken?	13
3 Aanbevelingen	17
3.1 Aanbevelingen t.a.v. onderdelen uit R&D OAB-programma	17
3.2 Aanbevelingen t.a.v. borging resultaten R&D OAB-programma	18
3.3 Aanbevelingen t.a.v. toekomstige R&D programma's	18
Literatuur	19
Bijlage 1 Overzicht monitorings- en beleidsevaluatieprogramma OAB	20
Bijlage 2 Overzicht gesprekspartners borging uitkomsten R&D OAB-programma.....	21

Inleiding

Op het kennisplein Onderwijskansen.eu is het resultaat te vinden van het Research & Development-programma Onderwijsachterstanden waar in de periode van 2019-2023 (met een uitloop in 2024) bestaande kennis is ontsloten en nieuwe kennis is toegevoegd. Kern vormt de combinatie van een doordachte en gerichte onderwijsaanpak, gericht op het stimuleren van onderwijskansen in het PO, met name gericht op de het handelen van de leerkracht. Bij het R&D OAB-programma waren wij als regisseurs verbonden. In dit eindverslag blikken we terug op de verschillende onderdelen van het programma zoals uitgevoerd (hoofdstuk 1) en hebben we onze verkenning op borging van het programma weergegeven (hoofdstuk 2). Tot slot geven we in hoofdstuk 3 ons perspectief op het programma als totaal en de geleerde lessen voor toekomstige vergelijkbare programma's.

1 Beschrijving en evaluatie onderdelen R&D OAB-programma

Vanaf 2019 heeft het ministerie van OCW financiering beschikbaar gesteld voor een Research & Development-programma op het gebied van onderwijsachterstandenbeleid in het basisonderwijs (R&D OAB-programma). Dit programma is onderdeel van een groter monitorings- en beleidsevaluatieprogramma rondom de extra middelen die beschikbaar zijn gesteld om de kwaliteit en kwantiteit van de voorschoolse educatie te verhogen¹. In bijlage 1 staat een schematisch overzicht van dit programma.

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van de onderdelen van het R&D OAB-programma, gevolgd door een evaluatie hiervan. Deze evaluatie is gebaseerd op onze ervaringen als regisseurs gedurende de afgelopen vier jaar zoals:

- de periodieke overleggen met NRO, OCW, begeleidingscommissie en programmacommissie;
- de periodieke overleggen met de ambassadeurs;
- de periodieke overleggen met de coördinatoren van de werkplaatsen onderzoek OAB;
- de overleggen met diverse stakeholders (o.a. PO-Raad, Velon, NJI, GKA en documentairemakers Klassen);
- die diverse onderzoeken die we in het kader van ons regisseurschap hebben uitgevoerd (voor compleet overzicht zie bijlage 2).

In dit hoofdstuk is na een meer feitelijke beschrijving onze evaluatie in **blauw** en *cursief* weergegeven.

1.1 Beschrijving R&D OAB-programma

Met het R&D OAB-programma is van 2019 – 2023 gewerkt aan een kennisbasis voor het effectief en gericht werken aan gelijke onderwijskansen bij leerlingen met risico op achterstanden. Kennis uit onderzoek is verzameld en vertaald naar praktische handvaten. Het programma heeft een uitgebreide kennisdelingscomponent. Daarnaast liepen er meerdere onderzoekslijnen waar

¹ <https://www.nieuwsbrievenminocw.nl/actueel/nieuws/2019/07/03/urenuuitbreiding-voorschoolse-educatie>

nieuwe kennis is ontwikkeld met als inzet evidence-informed werken aan onderwijskansen in het primair onderwijs te versterken.

Het R&D programma bestaat uit:

- Een kennisdelingscomponent, om bestaande en nieuwe kennis over onderwijsachterstandenbestrijding te verspreiden in de onderwijspraktijk: het Kennisplein Onderwijskansen (met onder andere kennis uit onderzoek samengevat), nieuwsbrieven podcasts, webinars, een start- en slotconferentie, ambassadeurs, een start- en slotconferentie en algemene communicatie.

Vier onderzoekslijnen:

- Onderzoek naar het integraal schoolbeleid dat scholen voeren om onderwijsachterstanden tegen te gaan, inclusief de redeneerlijnen die hieraan ten grondslag liggen (zie o.a. Van Langen en Veen, 2023a, 2023b).
- Vier werkplaatsen waarin praktijkgericht onderzoek naar het bestrijden van onderwijsachterstanden is uitgevoerd (zie o.a. <https://www.onderwijskennis.nl/werkplaatsen-onderwijsonderzoek-voor-onderwijskansen-in-het-basisonderwijs>).
- Een flankerend onderzoek naar de resultaten uit en de processen binnen deze werkplaatsen (De Geus et. al, 2023).
- Onderzoek naar het terugdringen van selectieve verwachtingen van leraren in de vroegschoolse context (rapportage nog niet gereed).

Regiefunctie en kernteam R&D OAB-programma van NRO

- Regie op afstemming binnen het R&D OAB-programma, de aansluiting op landelijke ontwikkelingen en verbinding met de doelgroepen.

Retrospectief is het programma opgedeeld in twee fasen. In de eerste fase (het eerste jaar) is verkend wat een goede vorm is om de kennis te ontsluiten. Dit proces liep enigszins vooruit op een vernieuwingsslag van NRO (programma Onderwijskennis) waarbij kennispleinen rondom thema's zijn geïntroduceerd. De positionering van het thema onderwijskansen was ook een belangrijk aandachtspunt in de eerste fase. Onderwijskansen kreeg onverwachts veel belangstelling vanuit verschillende hoeken waar we met het programma goed op konden aansluiten. Bijvoorbeeld, met de documentaireserie [Klassen](#) en het daarbij horende impactprogramma werd een breed publiek bereikt en kreeg kansengelijkheid 'een gezicht'. In een tweede periode is het kennisplein gevuld met content en is een scala aan activiteiten uitgevoerd om de implementatie te bevorderen. Er zijn een aantal doelgroepen onderscheiden en in beeld gebracht zodat we de kennis en de communicatie daar goed op konden en kunnen afstemmen.

1.2 Regisseurs, team R&D OAB-programma en governance

Het R&D OAB-programma is in nauwe samenwerking tussen NRO en de gecontracteerde partijen uitgevoerd². De kern van het programma vormde het uitvoeringsteam waar zowel medewerkers van NRO als de regisseurs aan deelnamen. We hadden met regelmaat contact

² Van 2019-2021 waren dat Oberon, Sardes, Kohnstamm Instituut en KBA Nijmegen, van 2021 – 2023 Oberon en Sardes.

met de opdrachtgever (OCW) om de koers van het programma te bespreken. Inhoudelijke en academische aansturing vond plaats met de begeleidingscommissie en minder frequent de programmacommissie.

In het begin van het traject hebben we binnen deze constellatie moeten zoeken naar wie waar verantwoordelijk voor is, hoe komen we tot een beslissing en waar ligt de eindverantwoordelijkheid voor het nemen van beslissingen over de te nemen koers. Zowel tussen de begeleidingscommissie en de programmacommissie als ook de processen binnen het uitvoeringsteam.

Terugkijkend hebben deze gesprekken uiteindelijk gezorgd voor gedegen besluitvorming, met op de juiste momenten een zetje om er ook de voortgang in te houden. Medewerkers van NRO moeten werken vanuit kwaliteitsnormen van de organisatie: de ontwikkeling van het R&D OAB-programma moest passen binnen de logica van de totale structuur van de NRO-kennispleinen en op andere thema's aansluiten die in opbouw waren. Ook het voortdurend afstemmen van product- en dienstverlening op de wensen en behoeften van het veld, belangenpartijen (o.a. ministerie OCW en PO-Raad) en andere sleutelfiguren (o.a. GKA en NJI) vormden een rode draad. De begeleidingscommissie bewaakte en zorgde voor aanscherping op zowel de wetenschappelijke kwaliteit als de vertaling naar de onderwijspraktijk. De programmacommissie heeft een belangrijke verantwoordelijkheid om te zorgen voor kennisontwikkeling op alle niveaus van het primaire proces in de klas tot aan landelijke beleidsvorming. En ook begripsvorming en samenhang met de overige programmaonderdelen (zie figuur 1), zodat er vanuit een eenduidig kader wordt gewerkt. Dus wat zijn onderwijsachterstanden, maar ook wat is evidence informed werken (en wanneer evidence based werken)? De regisseurs hielden daarbij de voortgang van het R&D OAB-programma zelf en de gerichte aandacht voor onderwijskansen goed in de gaten: dat betekende soms bemiddelen en ook af en toe een knoop doorhakken.

Afstemming van het R&D OAB-programma met de werkagenda van NRO

NRO zat bij de start van het R&D OAB-programma in een vernieuwingsslag waar dit programma een belangrijk onderdeel vanuit maakte. Zo stond het kennisplein Onderwijskansen niet op zichzelf maar is verbonden met een bredere ontwikkeling van kennispleinen (het programma Onderwijskennis). Ook het aanbod dat NRO heeft ontwikkeld voor het NP Onderwijs viel samen met de uitrol van het R&D programma.

De kennispagina Onderwijskansen is enerzijds een op zich zelf staande pagina geworden, die recht doet aan het belang van het onderwerp (gelijke onderwijskansen). Terwijl anderzijds er ook doorlinken zijn gemaakt met andere pagina's van de kennispleinen en vice versa. NRO speelde ook in op de kennisbehoeften voor het NP Onderwijs, gericht op een bredere doelgroep van leerlingen om achterstanden ten gevolgen van Covid-pandemie terug te dringen. Op sommige thema's is de content voor Onderwijskansen hiervoor benut en vice versa. Tegelijkertijd vraagt de doelgroep van onderwijsachterstandenbeleid ook om specifieke aanpakken en interventies die niet zo maar één op één van toepassing zijn voor het NP Onderwijs. Vandaar dan ook dat we met het R&D OAB-programma zijn blijven bouwen aan een specifieke kennispagina Onderwijskansen.

Het kennisdelingsprogramma van het R&D OAB-programma is op een verstandige manier aangesloten op de gehele ontwikkeling van de kennispleinen inclusief die voor het NP Onderwijs. Dat heeft bij de start wel enige vertraging opgeleverd (omdat er bijvoorbeeld een grote aanbesteding voor de technische inrichting van de kennispleinen moest worden uitgezet). Voor de verduurzaming van het programma is het echter een groot voordeel: het R&D OAB-programma is zo geen eigenstandig project gebleven met een eigen format voor kennisdeling.

Het kennisplein valt nu samen met de gestandaardiseerde kwaliteitseisen voor de NRO-kennispleinen en blijft online, ook na afloop van het programma.³

Afstemming landelijke initiatieven

De start van het R&D OAB-programma in 2019, viel gelijk met een turbulente periode waar in korte tijd vanuit verschillende hoeken is ingezet op het meer evidence-based en evidence-informed werken aan onderwijsachterstanden. Denk daarbij aan het werk van de Gelijke Kansen Alliantie (GKA), het EducationLab en het interventiemenu van het NP Onderwijs. Voor het onderwijsveld is het lastig te bepalen waar zij het beste hun informatie vandaan kunnen halen en hoe die informatie bijdraagt aan concrete interventies en beleid in de praktijk. Wij hebben hierop ingespeeld vanuit het idee dat samenwerken meer oplevert dan piketpaaltjes slaan. Daarom hebben we meegedacht bij de databank van Klassen en met de GKA, NJI (nji.nl/kansengelijkheid-in-het-onderwijs). Met het consortium dat de Nederlandse gemeenten ondersteunt bij hun onderwijsachterstandenbeleid (GOAB.eu), hebben we zodanig afgestemd dat er geen onnodige overlap ontstaat. Deze gesprekken hebben tevens opgeleverd dat er wordt doorgelinkt naar elkaars kennispagina's.

De eerder genoemde integrale aanpak van de kennispleinen van NRO heeft ook bijgedragen aan een eenduidige ingang voor de gebruiker uit het onderwijs die op zoek is naar informatie. Of het nu om bijvoorbeeld om taalontwikkeling gaat of Onderwijskansen, alles is te vinden op onderwijskennis.nl!

Het onderliggende gesprek en discussie over de waarde van evidence voor onderwijsverbetering, was minstens zo belangrijk. De ambassadeurs hebben daar een rol in gespeeld in hun regio en daarnaast is dit op meerdere momenten teruggekomen tijdens de gesprekken en bijeenkomsten van de regisseurs die hebben plaatsgevonden. Het doorlopen van een redeneerlijn is lang niet altijd vanzelfsprekend. Vragen die aan bod kwamen waren:

- waarom denken in problemen (in plaats van oplossingen)?;
- wat is het belang van een gedegen analyse van de probleemsituatie?
- is specifieke aandacht voor onderwijskansen nodig als je al gericht werkt aan goede onderwijskwaliteit?

We hebben deze kwesties als regisseurs op diverse bijeenkomsten en congressen onder de aandacht gebracht (o.a. ORD 2022 en 2023, NRO-congressen en kennisbijeenkomsten Stichting Vinci).

Bij de start van het programma werden we overvallen door een ongecoördineerde samenkomst van initiatieven die allemaal wilden bijgedragen aan het kennis gedreven werken aan (onderwijs)kansen. Organisaties / programma's zoals in dit geval het NJI, Gelijke Kansenalliantie, EducationLab, Kenniscentrum Ongelijkheid, OAB-consortium en het NRO (R&D-OAB-programma) hebben ieder een eigen specifieke invalshoek en eigen doelgroepen. Vanuit die verschillende perspectieven is er alle reden om de eigen koers voort te zetten. Bij de opstart roept het echter veel verwarring op in het veld, omdat zij in eerste instantie niet goed weten waar ze hun kennis vandaan moeten halen. Nu de verschillende initiatieven – en dan hebben we het met name over de online platforms (websites) - inmiddels zijn geïmplementeerd valt het op zijn plek en is er een elkaar aanvullend aanbod ontstaan. Toch blijft het belangrijk om kritisch te zijn op de uitrol van nieuwe diensten en producten. De landelijke kennisorganisaties moeten tenminste met elkaar met een helder verhaal kunnen komen waarin afstemming belangrijk is dan het eigen organisatiebelang.

³ Overigens moet voor de actualisering van de themapagina's na afloop van het programma nog financiering worden gevonden.

Kennis voor iedereen

De doelstelling van het kennisplein en het kennisdelingsprogramma is dat het openstaat voor verschillende te onderscheiden doelgroepen en aan sluit op de vragen die spelen. Bij de start van het programma is aanbevolen (door Tabula Rasa: Pol, Kleijnen en Zonnevelds, 2020) om bij de start te richten op de voorlopers. Vervolgens hebben we onderzocht hoe we op een bredere doelgroep konden aansluiten. Dat hebben we gedaan langs een aantal lijnen:

- Inventarisatie van relevante thema's en contactpersonen bij schoolbesturen (Van Langen en Jenniskens, 2020);
- Een regionale op-maat aanpak aangehaakt bij bestaande netwerken en sleutelfiguren – verloopt via de ambassadeurs onderwijskansen (zie <https://www.onderwijskennis.nl/vind-jouw-ambassadeur>)
- Scholen die voor het eerst OAB-middelen hebben (Klein en De Roode, 2022)
- Lerarenopleidingen (Gerritsen en Klein, 2022)
- Schoolbesturen (Versteegen en Haagsman, 2023)
- Gemeenten – via het GOAB-consortium

Uit bovengenoemde rapportages komt een beeld naar voren waarin scholen de hoofdrol spelen. Keuzes en de koers van onderwijskansenbeleid is vooral de verantwoordelijkheid van de scholen zelf. Scholen die voor het eerst middelen ontvangen voelen zich over het algemeen (ruim) voldoende toegerust om werk te maken van onderwijskansenbeleid (zie o.a. Klein en De Roode, 2022). Schoolbesturen kunnen een belangrijke rol spelen, door onderwijskansen als speerpunt in het beleid op te nemen en door te investeren in een netwerk met universiteiten, hogescholen en kennisinstituten om evidence informed te werken. Dat gebeurt wel, maar lang niet altijd even actief bij alle schoolbesturen. Het hangt ook samen met de mogelijkheden van de regio (zie o.a. Versteegen en Haagsman).

Een zelfde beeld is te zien bij de lerarenopleidingen waar sommige opleidingen onderwijskansen in hun curriculum hebben opgenomen (zie o.a. Gerritsen en Klein, 2022). Het is ook afhankelijk van de docenten: waarbij het kan voorkomen dat bijvoorbeeld studenten in de avondopleiding wel lessen en opdrachten hebben gericht op tegen gaan van onderwijsachterstanden en de dagopleiding niet.

Gemeenten zijn goed op de hoogte gehouden en geattendeerd op de kennisdelingsproducten en onderzoeken via de kenniskringen, website en social media – in samenwerking met het GOAB-consortium.

1.3 Contentontwikkeling: themapagina's, podcasts en leidraden

Bij de start van het R&D OAB-programma en de inrichting van het bijbehorende kennisplein is allereerst een duidelijke definitie van onderwijsachterstanden vastgesteld. Ook om het onderscheid met passend onderwijs te verduidelijken en de aandacht voor leervertraging als gevolg van de COVID-pandemie. Namens het regieteam van R&D OAB -programma is Guuske Ledoux hiermee aan de slag gegaan en het resultaat is te lezen op eerdergenoemd kennisplein⁴. De regisseurs hanteren deze definitie dan ook voor onderwijsachterstanden: "onderwijsachterstanden die voortkomen uit ongelijkheid in gezinsfactoren". Het kennisplein en de producten op het plein hebben tot doel om eraan bij te dragen het thema onder de aandacht te houden en scholen en schoolbesturen te ondersteunen bij het maken van een beredeneerde keuze voor een OAB-aanpak.

⁴ <https://www.onderwijskennis.nl/kennisbank/wat-zijn-onderwijsachterstanden>

De kennispleinen van NRO zijn themagewijs opgezet en in die lijn is ook het kennisplein Onderwijskansen ingericht. Om goed aan te sluiten op de juiste onderwijskansen-thema's is een inventarisatie uitgezet bij schoolbesturen en andere gebruikers/deskundigen, (Van Langen en Jenniskens, 2020). Tevens is aan de deelnemers van de startconferentie in 2020 gevraagd over welke thema's zij meer informatie wensen. Op basis van deze bronnen hebben de regisseurs in samenspraak met NRO, een tiental aansprekende thema's geselecteerd die onderwerp zijn geworden van de themapagina's en overige producten (webinars, podcasts en leidraden).

De themapagina's binnen het kennisplein hebben een zelfde opbouw als de andere pleinen:

- Kennis uit onderzoek – dit product vormt de kern van de pagina;
- Handvatten uit onderzoek- een meer praktische vertaling, hier sluiten ook de Leidraden op aan die voor twee onderwijskansen thema's zijn ontwikkeld (differentiëren en hoge verwachtingen);
- Praktijkvoorbeelden;
- Antwoorden op praktijkvragen;
- Verdieping.

Het R&D OAB-programma heeft daarbij ook per thema een webinar en een podcast gemaakt waarbij we er altijd voor zorgden dat iemand uit de praktijk en onderzoek waren vertegenwoordigd.

Thema's zijn een aansprekende invalshoek voor de gebruikers. Daarnaast vonden we het ook belangrijk om aandacht te besteden aan een samenhangende evidence-informed OAB-beleidsaanpak. Het belang hiervan kwam onder andere naar voren uit de eerdergenoemde inventarisatie van Van Langen en Jenniskens (2020): ruim 40% van de schoolbesturen bleek geen specifiek OAB-beleid te hebben. Hier is op meerdere manieren ingespeeld met:

- Het artikel en podcast over Wat zijn onderwijsachterstanden?
- De Leidraad: Werken aan onderwijsverbetering in het primair onderwijs;
- Het onderzoek OAB in de scholen over redeneerlijnen (Van Langen en Veen, 2023a en 2023b);
- In de onderzoekswerkplaatsen waar naast een thematische aanpak vooral ook de evidence informed aanpak centraal stond;
- De aandacht voor de rol van de schoolbesturen in het inventariserend onderzoek (Versteegen en Haagsman, 2023), interviews met schoolbestuurders in de nieuwsbrief en de podcast met bestuurders

Op het Kennisplein is ook informatie opgenomen over het programma zelf en het team, de ambassadeurs Onderwijskansen en de Werkplaatsen.

Gedurende het programma heeft de werkwijze zich uitgekristalliseerd tot uiteindelijk een geoliede machine. Een belangrijk uitgangspunt was en is dat de producten tot stand moeten komen in synergie tussen onderzoekers en de onderwijspraktijk. Dat heeft goed uitgepakt in herkenbare producten waarin wetenschappelijke- en ervaringskennis bij elkaar zijn gebracht.

1.4 Ambassadeurs

Het R&D OAB-programma startte met een ideaal waarbij er een dekkend netwerk zou zijn van samenwerkingsnetwerken waar het kennisverspreiding over Onderwijskansen belegd kon worden. Een dergelijke constructie is al succesvol werkzaam voor gemeenten waar in zes regio's en één netwerk van grote gemeenten de kennisverspreiding over gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid is georganiseerd (zie ook www.goab.eu). In het onderwijs bestaat zo'n dekkende structuur niet en is vanuit meerdere partijen en school(besturen) de wens uitgesproken om niet weer iets nieuws op te tuigen, maar om zoveel mogelijk aan te sluiten bij al wel bestaande (regionale) netwerken (zie o.a. Versteegen en Klein, 2020). We hebben daarom Ambassadeurs Onderwijskansen aangesteld die in een bepaalde regio aansluiting kunnen vinden met deze netwerken. Zij promoten het evidence-informed werken aan onderwijskansen en houden een vinger aan de pols wat betreft de vragen die spelen, het belang van een onderwijskansenaanpak en de wijze waarop evidence-informed gewerkt wordt.

De ambassadeurs hebben specifieke opdrachten meegekregen, zoals:

- Aansluiten op bestaande netwerken;
- Contact met de schoolbesturen;
- In beeld brengen wie de groep scholen zijn die voor het eerst achterstandsgelden ontvangen en wat hebben ze nodig?
- Vragen in beeld brengen en daar waar kan bijdragen aan kennisdeling;

Daarnaast bouwden de ambassadeurs aan een netwerk van (e-mail) adressen zodat ze nieuwe ontwikkelingen van het R&D OAB-programma ook gemakkelijk konden delen. De basis voor dit adressen bestand werd gelegd door de eerdergenoemde uitvraag onder schoolbesturen naar relevante thema's en contactpersonen (Van Langen en Jenniskens, 2020).

Concrete opbrengsten zijn bijvoorbeeld:

- Lerarenopleidingen: notitie van Gerritsen en Klein (2022) over *Onderwijskansen als thema in de pabo* is onder de aandacht gebracht van directeur, manager en curriculumcommissie met de vraag hoe we dit thema zichtbaarder kunnen maken voor docenten en studenten. Deze uitkomsten zijn ook gepresenteerd op het Velon Congres in 2023;
- Gemeentelijk niveau: Bijdrage over kansengelijkheid (in de vorm van een presentatie) ter ondersteuning van de gemeenteraad op gelijke kansen;
- Op het niveau van de scholen: scholen stimuleren om stil te staan bij de volgende vragen: Waarom doen we wat we doen? En hoe doen we wat (al bewezen) werkt? Hier volgden waardevolle dialogen op met besturen, schoolleiders en teams.
- De leidraden zijn een goede ingang en concreet product voor implementatie binnen de scholen
- Algemeen: Naamsbekendheid van NRO en onderwijskennis.nl vergroten en versterken binnen de eigen netwerken van de ambassadeurs.

De ambassadeurs hebben ieder vanuit een eigen insteek het werk opgepakt. Het meest soepel werkt het als de ambassadeur al een eigen netwerk heeft in de regio en het reguliere werk kan combineren met het ambassadeurschap. Zij zijn letterlijk ambassadeur, ook binnen hun eigen organisatie en als zij in contact staan met de scholen en besturen waar zij in opdracht werken.

Het werk kon pas echt beginnen toen het kennisplein voldoende content had om de aandacht van de scholen en anderen voor te trekken. Een ambassadeur moet iets in handen hebben om het werk goed te kunnen doen en om ‘binnen te komen’, een haakje voor een gesprek. Soms was het genoeg om jezelf aan te bieden als ambassadeur voor Onderwijskansen en een gezamenlijke missie om gericht beleid te voeren voor gelijke onderwijskansen. Ook persoonlijke mailings vanuit de ambassadeur over nieuwe ontwikkelingen van het programma (deze werden door de communicatieadviseur van het programma voorbereid), waren aanleiding voor scholen om contact op te nemen met de ambassadeur. In de beperkte tijd die de ambassadeurs krijgen voor hun opdracht hebben ze via verschillende ingangen als een soort makelaar goed werk kunnen verrichten. Om tot een meer systematische aanpak te komen is een langere doorlooptijd belangrijk en moeten de mogelijkheden van de ambassadeurs structureel onder de aandacht worden gebracht.

1.5 Werkplaatsen onderwijsonderzoek voor onderwijskansen in basisonderwijs

In de periode van 2019 – 2023 hebben de regisseurs de vier werkplaatsen onderwijsonderzoek voor onderwijskansen in het basisonderwijs geregistreerd. Jaarlijks kwamen de coördinatoren van de werkplaatsen minimaal drie keer bij elkaar waarbij onder leiding van de regisseurs ervaringen werden uitgewisseld. Mede op verzoek van de werkplaatsen stelden we elke bijeenkomst een onderwerp centraal zoals verspreiden van onderzoeksresultaten naar andere scholen en borging van de uitkomsten. Voor een beschrijving van de uitkomsten van de werkplaatsen verwijzen we naar de rapportages die zijzelf hebben gemaakt en het flankerende onderzoek dat naar de werkplaats onderwijsonderzoek is uitgevoerd (De Geus et. al, 2023). Tijdens de Onderwijs Research Dagen van 2023 in Amsterdam hebben de regisseurs, samen met de coördinatoren van de werkplaatsen, een ronde tafel gesprek georganiseerd over de opbrengsten van deze werkplaatsen.

De werkplaatsen hebben evidence-informed werken op verschillende manieren vorm gegeven en dat leverde interessante gesprekken op. Mede omdat de coördinatoren van de werkplaatsen verschillende achtergronden hebben (o.a. wetenschapper, medewerker schoolbestuur en directeur ondersteuningsorganisatie) en we de verschillende perspectieven naast elkaar konden leggen. In de gezamenlijke bijeenkomsten kwam dit regelmatig aan de orde en gaf ook gelegenheid om van elkaar te leren. Bijvoorbeeld: vanuit Utrecht (oud-schoolleider en nu als coördinator verbonden aan een schoolbestuur) ervaringen gedeeld over het investeren in het netwerk zodat er een duurzame samenwerking ontstaat. Terwijl in Amsterdam de UvA de coördinator heeft geleverd en zij ons meenam in de mogelijkheden om ook wetenschappelijke resultaten te behalen. Deze kruisbestuiving hadden we ook graag gezien in een breder gezelschap waarbij de deelnemende scholen en onderzoekers elkaar zouden ontmoeten. Twee van dergelijke ontmoetingen zijn (moeizaam) van de grond gekomen. Niet omdat de betrokkenen niet geïnteresseerd zijn, maar wel omdat de werkdruk hoog ligt en het met name lastig is voor leerkrachten om zich vrij te maken en aan te sluiten bij dergelijke landelijke bijeenkomsten of ander soortige initiatieven zoals bv een interview of bijdragen aan een workshop of lezing. Uiteraard maakt de COVID-pandemie het ook niet makkelijker om deze bijeenkomsten te organiseren.

1.6 Onderzoeksprogramma

De uitkomsten van de onderzoeken naar OAB in de school (Van Langen en Veen, 2023) en de werkplaatsen onderwijsonderzoek (De Geus et. al. 2023) zijn besproken met de leden van de begeleidingscommissie in aanwezigheid van de regisseurs. Het onderzoek naar terugdringen van selectieve verwachtingen van leraren in de vroegschoolse context is op het moment van schrijven nog niet afgerond.

De disseminatie van de onderzoeken en omzetting in praktische kennisproducten ligt in eerste instantie bij de onderzoekers zelf. De afronding van de onderzoeken is (begrijpelijk) vooral aan het einde van het programmaperiode waardoor er minder mogelijkheden zijn om de resultaten en bij behorende producten actief onder de aandacht te brengen. Tussentijds resultaten delen, blijft lastig. Al zijn er vaak al wel interessante eerste bevindingen – voor de onderzoeker zelf betekent het extra inspanning om tussentijdse producten te leveren. Daarbij loopt het vooruit op een verantwoorde analyse en wellicht voorbarige conclusies.

Als tussenvorm om eerste ervaringen (met evidence informed werken en veelbelovende aanpakken) te delen hebben we meerdere interviews gehouden en daarvan artikelen geschreven voor de nieuwsbrief / kennisplein. Op de slotconferentie staan sessies rondom de onderzoeken ook op het programma.

2 Borging opbrengsten R&D OAB-programma

Eén van de slotactiviteiten van de regisseurs betrof de borging van de resultaten van het R&D OAB-programma. Daartoe hebben zij gesprekken gevoerd met verschillende stakeholders die meer en minder bij het R&D OAB-programma betrokken waren (zie bijlage 2 voor een overzicht van de gesprekspartners). In deze interviews stonden drie vragen centraal:

1. Wat heb je gemerkt van het R&D OAB-programma?
2. Moeten we aandacht blijven houden voor onderwijsachterstandenbeleid?
3. Moeten we aandacht blijven houden voor evidence informed werken?

We vatten de antwoorden op deze vragen hieronder samen.

2.1 Wat heb je gemerkt van het R&D OAB-programma?

De organisaties die dichtbij het R&D OAB-programma stonden (m.n. ministerie van OCW en PO-Raad), kennen het programma en zijn positief over de opbrengsten die de afgelopen jaren gerealiseerd zijn: deze zijn van hoge kwaliteit en goed zichtbaar. De PO-Raad is onder de indruk wat er met relatief beperkte middelen de afgelopen jaren is bereikt. Het R&D OAB-programma heeft er mede toe bijgedragen dat de PO-Raad het thema Onderwijskansen heeft opgenomen in de Strategische Agenda⁵. Tevens is er een verenigingscommissie opgericht met als thema Onderwijskansen⁶. Deze commissie helpt om de gestelde ambities rond dit thema te realiseren. Ook binnen de VO-raad staat het thema gelijke kansen in het Strategisch Kader 2020-2025⁷. Dit onderwerp heeft een vaste plaats binnen de themacommissie School en omgeving.

Het ministerie van OCW is ook positief over de opbrengsten van het R&D OAB-programma. Zo hebben de werkplaatsen onderwijsonderzoek veel 'schoolnabije producten' opgeleverd. De PO-Raad geeft aan dat het lastig blijft om de kennis uit de werkplaatsen breder uit te dragen.

De organisaties die iets verderaf staan (o.a. Onderwijsraad, Inspectie van het Onderwijs, Ontwikkelkracht, VO-raad) zijn minder bekend met het programma, maar kennen wel de producten zoals de kennispagina en de leidraden. Podcasts, webinars en ambassadeurs zijn bij hen minder bekend. Een organisatie als Velon is bij het R&D OAB-programma betrokken geraakt door het onderzoek dat onder de pabo's is uitgevoerd (Gerritsen en Klein, 2022) en de bijdragen aan het Velon Congres van 2023. De VO-raad verwijst actief door naar de kennispagina's van NRO, waaronder die m.b.t. onderwijskansen.

Alle stakeholders die we gesproken hebben, vinden het moeilijk om aan te geven in hoeverre de producten daadwerkelijk in het onderwijs gebruikt worden. Er zijn wel goede praktijkvoorbeelden, maar een algemeen beeld ontbreekt. Het NJI geeft aan dat zij zelf voor hun eigen kennisdeling onderscheid maken tussen de mate waarin het informatief is dan wel toepasbaar.

⁵ <https://www.poraad.nl/over-de-po-raad/strategische-agenda>

⁶ <https://www.poraad.nl/over-de-po-raad/verenigingscommissies-po-raad>

⁷ <https://www.vo-raad.nl/nieuws/strategisch-kader-vo-raad-2025-online>

2.2 Moeten we aandacht blijven houden voor onderwijsachterstandenbeleid?

Ongelijke kansen is een hardnekkig vraagstuk dat aandacht blijft vragen. Hierover zijn de stakeholders het eens. Wat dat voor de aanpak en het beleid betekent – daarin zijn de antwoorden verschillend. Het merendeel van de organisaties die we gesproken hebben, is ervan overtuigd dat alleen ongelijke aandacht tot gelijke kansen leidt voor iedereen. Of in de woorden van een van de stakeholders: “Ieder kind zou de kans moeten krijgen om talent te ontwikkelen en niet geremd te worden door omgevingsfactoren”. We horen echter ook andere geluiden: onderwijsachterstandenbeleid is verdrongen door gelijke kansen, een duidelijke definitie en doelgroep ontbreekt. Onderwijskansen (in tegenstelling tot bijvoorbeeld laaggeletterdheid en lerarentekort) is ideologisch geladen, waardoor het eerder vatbaar is voor de huidige politieke wind. Hier zijn wel zorgen over en tegelijkertijd is er bij de stakeholders ook voldoende geloof in eigen mogelijkheden om het te blijven agenderen. OCW: “Het blijft een aandachtspunt onderwijskansen – het is eigenlijk nooit af en niet alles is maakbaar – en als het dan niet onder de noemer van onderwijskansen valt, kunnen we het hopelijk verbinden aan nieuwe thema’s!” Daarbij is ook opgemerkt dat niet alleen het onderwijs aan zet is voor het realiseren van gelijke onderwijskansen. Programma’s zoals School en Omgeving, de Gelijke Kansenalliantie en het GOAB ondersteuningstraject zijn daar een voorbeeld van.

Ook genoemd door de stakeholders is dat we in de urgentie om in het onderwijs iets aan de basisvaardigheden te doen (als gevolg van dalende Nederlandse resultaten in internationale studies als PISA en TIMSS) we de onderwijsachterstanden gelijk meenemen. De achterblijvende prestaties op het gebied van basisvaardigheden zijn immers het grootst op het vmbo en basisscholen met een hoog leerlinggewicht.

Ook zien we dat dat onderwijsachterstanden en inclusie bij elkaar worden genomen, waarbij de stakeholders in meer of mindere mate vinden dat daarbinnen het belangrijk is te blijven differentiëren in een passende aanpak. In het onderwijs hebben we het niet voor niks over de ‘subsidieconfetti’. Subsidies worden op een hoop gegooid om toch tot een meerjarenbeleid te komen. De PO-Raad merkt daarbij op dat je desalniettemin wel een moreel appèl kunt doen op evidence based aanpak voor onderwijskansen.

2.3 Moeten we aandacht blijven houden voor evidence informed werken?

Iedereen is het erover eens dat we in het onderwijs aandacht moeten blijven houden voor evidence informed werken. Alleen over de manier waarop denken de geïnterviewden verschillend. Dit hangt ook samen met de eerdere constatering, dat de gesprekspartners weinig zicht hebben op het daadwerkelijk gebruik van de kennis die door het R&D OAB-programma ontsloten is (en breder door NRO op www.onderwijskennis.nl). Dit raakt ook aan een breder thema, namelijk: de implementatie van kennis in het onderwijs. We gaan op beide punten kort in.

Hoe houden we de aandacht voor evidence informed werken levend en implementeren we deze kennis?

Bij de gesprekspartners leven hier verschillende gedachten over. Allereerst is duidelijk dat vanuit de politiek en het ministerie van OCW expliciet aandacht is voor evidence informed werken. In de brief naar de Tweede Kamer van 27 november jl.⁸ staat dat scholen nog onvoldoende gebruik

⁸ <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-65cc96776cf11153f575be2b1068e7668984506e/pdf>

maken van wetenschappelijke kennis om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Het is de wens van de minister van OCW om te komen tot een wettelijke eis waarmee evidence-informed werken wordt verankerd in het onderwijs. Dit voornemen sluit ook aan bij een breed aangenomen motie in de Tweede Kamer om bewezen ineffektieve methodes terug te dringen en effectieve lesmethodes te stimuleren en op te nemen in de inspectiekaders (Ministerie van OCW, 2023). Deze ideeën staan volgens de sectorraden op gespannen voet met de autonomie van de onderwijsprofessionals. De PO-Raad is er dan ook niet van overtuigd dat meer controle en sturing leidt tot betere resultaten: het moet geen doel op zichzelf worden (PO-Raad, 2023). De VO-raad stimuleert scholen en besturen om kennisgedreven te werken aan schoolontwikkeling, door kennis uit onderzoek beter af te stemmen op de behoeften van de onderwijspraktijk, de professionele leercultuur op school te versterken en duurzame ondersteuning van een innovatie- en onderzoeksinfrastructuur. De VO-raad heeft echter twijfels bij het wettelijk verplicht stellen van evidence informed werken. De autonomie van de onderwijsprofessional wordt volgens de beide sectorraden met dit voornemen aangetast. Bovendien vraagt de PO-Raad zich af of de overheid hiermee niet op de stoel van het intern toezicht gaat zitten (PO-Raad, 2023).

De Onderwijsraad merkt op dat om evidence informed te kunnen werken er een cultuur binnen de school moet zijn die dat stimuleert. De rol van de schoolleiding en bestuur zijn daarbij erg belangrijk, plus een gevoelde noodzaak waardoor er behoefte ontstaat evidence informed te werken. En dat is nog niet overal gaande. Zo vinden academische leerkrachten niet altijd aansluiting binnen de school (zie o.a. ECBO, 2021).

Tegelijkertijd spreekt de Onderwijsraad ook haar zorg uit: er ligt al veel op de schouders van de leerkracht en de werkdruk is hoog en dan komt daar ook nog evidence informed werken bij. “Groot vraagstuk is die eindgebruiker: hoe voorkomen dat dit nog een extra taak is”. Daar komt ook nog het punt van transfer van kennis bij: “Kennis, of evidence, die uit onderzoek in de ene context is verkregen, is niet zomaar toepasbaar op een vraagstuk in een andere context. Dat is niet alleen een kwestie van implementatie, maar laat volgens ook de grenzen van evidence-informed onderwijs zien. Leraren, schoolleiders en andere professionals in het onderwijs moeten een vraagstuk op school zelf beoordelen en interpreteren. Bij het vinden van een antwoord of handeling is het vervolgens goed je te informeren mede op basis van wetenschappelijke kennis (evidence-informed). Maar het benaderen van een kwestie op school is meer dan de droge toepassing van kennis. En er zijn (uiteraard) ook andere bronnen van kennis en ervaring die relevant zijn bij de vraag hoe om te gaan met een bepaalde situatie op school.”

“Het herkennen van een probleem tot en met de implementatie van een bewezen aanpak vraagt om ondersteuning van schoolleider en bestuurder. Op zich is de content in orde, maar hoe doe je het in de klas?” In de gesprekken komen deze punten ook naar voren. De Inspectie van het Onderwijs is in dat verband wel gecharmeerd van de DEIS-aanpak in Ierland: Delivering Equality of Opportunity in Schools. Sinds 2005 is dit het belangrijkste beleidsinitiatief van het Ierse Ministerie van Onderwijs om ongelijke onderwijskansen tegen te gaan en dat ‘evidence informed te doen’.⁹

Het NJI en Ontwikkelkracht zien evidence informed werken aan onderwijskansen ook als hun taak. Het NJI zorgt voor kennisverspreiding aan het onderwijs (denk aan onderwijs-jeugdhulp, welbevinden in het onderwijs, preventie etc), maar doet dit sinds een aantal jaar specifiek op het thema ‘kansengelijkheid in het onderwijs’. Zij onderscheiden daarbij de volgende doelgroepen:

⁹ <https://www.gov.ie/en/policy-information/4018ea-deis-delivering-equality-of-opportunity-in-schools/#>

ouders, jongeren, beleidsmakers en professionals. Voor een deel overlappen deze doelgroepen met die van het NRO, maar er zijn ook verschillen. Met name vanwege de kennis voor de doelgroep zelf: ouders en jongeren. Daarbij zet het NJI zich ook in voor een vertaalslag waardoor kennis zo concreet en toepasbaar mogelijk is voor de gebruiker. In taal is het afgestemd op de verschillende doelgroepen. Het NJI is goed op de hoogte van de inhoud van onderwijskennis.nl en verwijst hier ook actief naar door.

Eén van de gesprekspartners zou graag meer regie zien van OCW: zowel op het verspreiden van wetenschappelijk bewezen kennis op het gebied van bestrijden van onderwijsachterstanden, als de verkokering tussen de onderwijssectoren. Zo was het R&D OAB-programma alleen gericht op het primair onderwijs, terwijl veel kennis ook relevant is voor andere onderwijssectoren (denk aan hoge verwachtingen of differentiatie).

Hoe zorgen we ervoor dat de aanwezige kennis daadwerkelijk geïmplementeerd wordt?

Om de aanwezige kennis te implementeren benadrukken een aantal gesprekspartners de mogelijkheid om meer gebruik te maken van de aanwezige infrastructuur zoals schooladviesdiensten. Andere gesprekspartners als OCW en NRO wijzen op het programma Ontwikkelkracht, waarbinnen evidence informed werken één van de pijlers van het programma is. Het team achter Ontwikkelkracht werkt daarbij nauw samen met het NRO en zien De Transformatieve school en Groeikracht (uitgevoerd door CAOP samen met Stichting Leerkracht) als belangrijkste partners om op scholen daadwerkelijk aan de slag te gaan met wetenschappelijk bewezen interventies. Onderwijsontwikkeling Nederland (OON) vraagt aandacht voor de schaalbaarheid en duurzame verankering omdat nu slechts twee organisaties (in dit geval Stichting LeerKRACHT en De Transformatieve School) deelnemen aan Ontwikkelkracht. Hoe zorg je voor schaalbaarheid? Waarom wordt er geen verbinding gezocht met de landelijk dekkende onderwijsondersteuningsstructuur? De ondersteuningsstructuur was tot 2009 publiek georganiseerd. Na invoering van de vraagfinanciering, waarbij schoolbesturen via de lumpsum rechtstreeks over de middelen beschikten om onderwijskwaliteit te verbeteren zijn de adviesbureaus verzelfstandigd. De inhoudelijke werkwijze van de bureaus is echter nooit gewijzigd. De gecertificeerde bureaus die aangesloten zijn bij OON hebben evidence based werken verankerd in hun werkwijze. De adviseurs van haar leden hebben veel ervaring en kennis met implementeren in het algemeen en kansengelijkheid in het bijzonder, aldus OON. “Zij kunnen daarbij de boodschap verkondigen voor evidence informed werken aan onderwijskansen”. De leden van Onderwijsontwikkeling Nederland worden door scholen al veelvuldig ingezet op het thema kansengelijkheid. Onderwijsontwikkeling Nederland kan hier een rol in spelen om dit steviger neer te zetten bijvoorbeeld via de themawerkgroep Kansengelijkheid binnen de vereniging.

Met name de sectorraden zien meer in het aanstellen van kennisspecialisten binnen de schoolbesturen die een brugfunctie tussen de wetenschap en de praktijk. Ook wijzen zij op extra ondersteuning van de schoolleider en bestuurder: zij moeten ervoor zorgen dat er een lerende cultuur ontstaat op school. Zij kunnen mede helpen voorkomen dat bij de leerkrachten het gevoel ontstaat dat een lerende cultuur ervaren wordt als extra belasting. Ook bij het NRO is men bezig met dit implementatievraagstuk, bijvoorbeeld door het inrichten van kennisknooppunten¹⁰. Het NRO richt zich grofweg op drie doelgroepen: rechtstreeks gericht op

¹⁰ <https://www.nro.nl/nieuws/kennisknooppunt-maakt-kennis-vindbaar-en-toegankelijk>

schoolteams, samenwerking met lerarenopleidingen en samenwerking met intermediaire organisaties zoals de sectorraden en AVS (voor schoolleiders). Tegelijkertijd geeft de VELON aan dat de aandacht voor evidence informed werken op lero's nog wisselend is: praktijkbegeleiders zijn hier doorgaans minder mee bezig dan andere lerarenopleiders die op een hogeschool of universiteit werken.

Het NJI geeft aan een rol te kunnen hebben in het borgen van de kennis op hun kennisplein door goed door te verwijzen en verder over en weer af te stemmen zodat eventuele ontbrekende thema's ook door het NJI worden opgepakt. Dat geldt niet alleen voor Onderwijskansen maar ook de andere kennispleinen.

De algemene stemming is wel dat er afgelopen jaren meer aandacht is voor een betere samenwerking en omgang tussen praktijk en onderwijs. Naarmate die samenwerking beter is, zijn er ook minder inspanning nodig voor kennisimplementatie aangezien dat onderdeel van het proces is. De werkplaatsen onderwijsonderzoek zijn daar volgens een aantal gesprekspartners goede voorbeelden van, mits ze duurzaam worden opgezet en gefinancierd.

3 Aanbevelingen

Op basis van onze ervaringen met en de evaluatie van de verschillende onderdelen van het R&D OAB-programma en de gesprekken die we gevoerd hebben met stakeholders over de borging van de resultaten van dit programma, komen we tot een aantal aanbevelingen. Het betreffen aanbevelingen voor onderdelen uit het R&D OAB-programma, borging van de resultaten van dit programma en toekomstige R&D programma's.

Deze aanbevelingen hebben we op 15 mei jl. met de begeleidingscommissie besproken. Op hun verzoek hebben we de aanbevelingen nog wat scherper geformuleerd en aan de in onze ogen belanghebbende, geadresseerd.

3.1 Aanbevelingen t.a.v. onderdelen uit R&D OAB-programma

Aanbeveling	Belanghebbenden
Werk vraaggericht en niet aanbod gestuurd. Zorg voor een goede behoefte inventarisatie bij de start van een ondersteuningstraject: haal op welke vragen er leven en over welke thema's men meer informatie wil hebben.	NRO en OCW
Ambassadeurs kunnen een goede bijdrage leveren aan verspreiden van kennis en vragen ophalen uit het onderwijsveld. Kies daarbij wel mensen die een goed netwerk in het onderwijsveld in de regio hebben (bijvoorbeeld schoolbegeleiders of zelfstandige adviseurs) en zorg voor een goede positionering en bekendheid in het veld.	NRO en OCW
Werken in tandems van onderzoeker en praktijk is een 'gelukkig huwelijk'. Voer deze werkwijze door in alle kennisdiensten en producten. Waarbij de rolverdeling en participatie uiteraard wel verschilt en de ene keer zal de onderzoeker meer in de hoofdrol zijn en vice versa.	NRO
Zet de resultaten van de onderzoeken om in aansprekende kennisproducten, die een plek krijgen op het kennisplein.	NRO en betrokken onderzoekers

3.2 Aanbevelingen t.a.v. borging resultaten R&D OAB-programma

Aanbeveling	Belanghebbenden
Breng in kaart in hoeverre bewezen aanpakken/kennis daadwerkelijk gebruikt worden op de werkvloer. Innovaties en implementatie van kennis hebben tijd nodig om succesvol te zijn.	NRO en OCW
Het bestrijden van onderwijsachterstanden vraagt om een lange adem. Zorg daarom voor structurele financiering en niet projectmatig werken. Dit geldt in het bijzonder voor de werkplaatsen onderwijsonderzoek als de vorming van kennisnetwerken.	OCW
Neem als overheid (enige) regie op de veelheid aan initiatieven en voorkomen van verkokering van kennis, in dit geval omtrent het evidence informed bestrijden van onderwijsachterstanden.	OCW
Denk na over een strategie om de wetenschappelijk bewezen kennis op de werkvloer te implementeren.	OCW en NRO
Houdt de discussie over aandacht voor specifieke doelgroepen levend ook in relatie tot politieke ontwikkelingen.	Politiek, PO-Raad
NRO als onafhankelijk kennisinstituut vormt de centrale plek om structureel kennis te ontsluiten en up to date te houden voor onderwijsprofessionals. Via lerarenopleidingen en intermediaire organisaties is doorwerking mogelijk naar andere doelgroepen en implementatie van kennis in de praktijk.	OCW
Betrek de lerarenopleidingen en intermediaire organisaties bij het programma met oog op een goede aansluiting op de praktijk en borging. Werk aan een gezamenlijk draagvlak en enthousiasme voor het gebruiken van de kennisproducten	Raden, lerarenopleidingen

3.3 Aanbevelingen t.a.v. toekomstige R&D programma's

Aanbeveling	Belanghebbenden
De opzet van het R&D-programma is geschikt om gedurende een gekaderde periode kennisgedreven werken aan een actueel en specifiek onderwijsthema (zoals in dit geval Onderwijskansen) te stimuleren.	OCW en NRO
Maak vooraf goede afspraken over de regievoering en governance structuur van toekomstige ondersteuningstrajecten;	NRO
Spreek over en weer duidelijk de verwachtingen uit tussen de uitvoerenden (in dit geval NRO en regisseurs) wie waarvoor verantwoordelijk is en wat gaat doen;	NRO
Zorg voor regisseurs die verbinding kunnen vormen tussen beoogde doelgroepen en onafhankelijk zijn.	NRO
Laat regelmatige terugkoppeling uit de praktijk over de bruikbaarheid van de producten onderdeel zijn van het programma. Dat geeft de mogelijkheid om bij te sturen.	NRO

Literatuur

De Geus, W., Van der Hurk, A. Jepma, IJ., Wierdsma, I., Van Langen, A., Jenniskens, T., Veen, A. & Lourens J. (2023). *Werkwijze en opbrengsten van de werkplaatsen onderwijsonderzoek OAB. Eindrapportage*. Utrecht/Nijmegen/Amsterdam: Oberon, Sardes, KBA Nijmegen en Kohnstamm Instituut.

ECBO (2021). *De positie van academisch opgeleide leerkrachten in het primair onderwijs: inzet, benutting, waardering en loopbaanmogelijkheden. Eindrapport*. 's Hertogenbosch, ECBO.

Gerritsen, S. en Klein, T. (2022). *Aandacht voor onderwijskansen op de pabo. Verkennende notitie voor R&D programma OAB*. Utrecht: Oberon.

Jenniskens, T. & Van Langen, A. (2023) m.m.v. Annemiek Veen. *Onderwijsachterstandenbeleid in de school. Survey onder schoolleiders basisscholen*. Amsterdam/Nijmegen: Kohnstamm Instituut en KBA Nijmegen.

Klein, T., Versteegen, H., Gaikhorst, L., Stoep, J., Veldman, M., en Schaap, J. (2023). *Wat zijn de opbrengsten van werkplaatsen onderwijsonderzoek onderwijsachterstandenbeleid?* Amsterdam, ORD 2023.

Klein, T. en De Roode, J. (2022). *Wat gaat goed, wat kan beter? Inzet en behoeften onder scholen die sinds 2020-2021 OAB-middelen ontvangen*. Utrecht: Oberon.

Pol, P., Kleijnen, A & Zonneveld, E. (2020). *Communicatiestrategie voor het stimuleren van Kennistransfer ten behoeve Onderwijsachterstandenbestrijding*. Tabula Rasa: Den Haag.

PO-Raad (2023). https://www.instondo.nl/actueel/artikel/66-94_PO-Raad-reageert-op-voorstel-nieuwe-eis-inspectie-evidence-informed-werken

Van Langen, A. en Jenniskens, T. (2020). *Netwerk en Kennisplein Onderwijskansen. Behoefteverkenning schoolbesturen en pabo's*. Nijmegen: KBA Nijmegen.

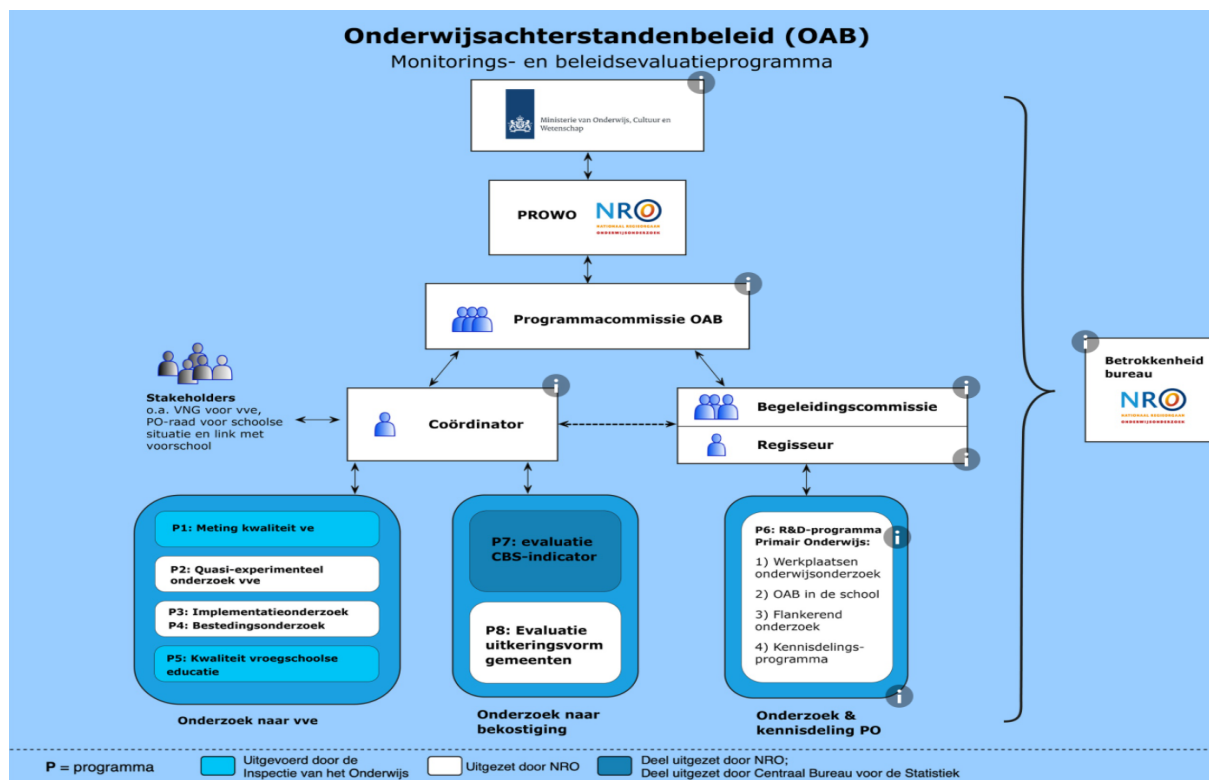
Van Langen A., en Veen, A. (2023a). *Effectief integraal schoolbeleid ter bestrijding van ongelijke kansen. Verslag expertraadpleging en literatuurstudie*. Amsterdam/Nijmegen: Kohnstamm Instituut en KBA Nijmegen.

Van Langen A., en Veen, A. (2023b). M.m.v. A. Brouwer en A. Vaessen. *Onderwijsachterstandenbeleid in de school. Tien portretten van scholen met een integrale aanpak*. Amsterdam/Nijmegen: Kohnstamm Instituut en KBA Nijmegen.

Van den Bergh, L. Van Vijfeijken, M. Gerritsen, S. Versteegen, H. en Klein, T. (2023). *Workshop: Onderwijskansen in de lerarenopleiding: met hoge verwachtingen in het spotlicht*. Zwolle, Velon Congres 2023.

Versteegen, H. en Haagsman, A. (2023), *Aandacht voor onderwijskansen bij schoolbesturen. Verkennende notitie voor R&D OAB-programma*. Utrecht: Sardes.

Bijlage 1 Overzicht monitorings- en beleidsevaluatieprogramma OAB

Bijlage 2 Overzicht gesprekspartners borging uitkomsten R&D OAB-programma

Organisatie	Geïnterviewden
Onderwijsraad	Bregje Beerman en Jasper Jans
PO-Raad	Sander Dankelman
OON Onderwijsontwikkeling Nederland	Margreet de Vries
OCW	Anneke de Wolf
VO-raad	Tes Schmeink en Sterre Grootswagers
Inspectie van het Onderwijs	Wouter Wieldraaijer
NRO	Gerard Baars en Veronique van der Perk
Velon	Femke van Glansbeek
NJI	Fatima Zohra
Ontwikkelkracht	Jeanne van Loon en Quirine Simons